

(המשך מעמוד 11)

בשם ניקוס סאמסטון ניסה להרוג את מאקארוס, והש' הלט על האי.

אולם ההישג לא החזיק מעמד. התורכים ניצלו את ההזדמנות כדי לפלוש לאי. הם כבשו כמעט את מחציתו. תוך כדי כך נערכו מעשייטבח הדדיים מסמריישיע, ושליש מתושבי האי הפכו פליטים.

המחיר באומללות אנושית היה נורא, אך למרות התהפוכות הושגה המטרה: צפון האי נשאר בידי התורכים, כבשים אמריקאי בטוח, ואילו ברוב האי, אשר נותר בידי היוונים, נשארו הכפוסים הכריטיים. לסובייטים לא נתייחס באי ריפתינגל.

שני הפרקים לא ישמשו שיעורים-לדוגמה למדיניות מוסרית. אולם שניהם מוטים שיעורים מאלפים בהפעלת אמצעים מדיניים וצבאיים להבטחת אינטרסים מעצמתיים שנקבעו בקוריות, ללא מוסר ורגשות.

ישראל: המקל והגוד

ל תכן כי מיבצעו המדיני הגדול של הנרי קיסינג'ר במיורח התיכון הישמי, בבוא היום, שיעור-חובה בכל קורס לתורת המדיניות.

קיסינג'ר הגיע לזירה זו באיחור. את שנותיו הראשונות בצמרת השליטון, עת הסתפק בתואר "עוזר הנשיא לענייני הביטחון האומי", הקדיש לשלושה מיבצעים היסטוריים לחופים יותר: הצאת האמריקאים מן הוויאטנאמי, סלילת דרך בין וושינגטון ופקין, וכריתת הברית ה"אמריקאית-סובייטית" ("ההפשרה") או "דטאנט".

הוא התפנה לענייני המיורח התיכון רק אחרי שקיבל גם את תפקיד שרי-החוץ. אין ספק שקודם כל הגדיר לעצמו את היעדים האומיים של ארצות-הברית בחלק זה של העולם. הם היו לפי סדר חשיבותם:

- למנוע מצב שבו תוכל התינגשות מקומית במרחב לגרום ל"מילחמת-עולם אטומית בין המעצמות, או לפחות את עצם קיומה של מדיניות-ההפשרה בין ארה"ב וכריה"מ.

- לדחוק את רגלי הסובייטים מן העולם הערבי, ולהחזיר אותו למעגל ההשפעה האמריקאית.
- להבטיח לארצות-הברית זרימה של הנפט הערבי, שהוא חיוני לביטחון חוץ וככלותו של העולם המערבי.
- לשמור על קיומה של מדינת ישראל ככפוס מערבי, כגובולותיה שמולפני מילחמת ששת-הימים.

כמו תמיד, וכמו כל מדינאי ראוי לשמו לפניו, השתמש קיסינג'ר בשיטה "הגור והמקל", הפיתוי והלחץ, הפרס והענישה.

העוצמה הצבאית של ישראל מהווה את מקדי-החובלים שבידי האמריקאים כלפי הערבים. ההביטחה שלק את ישראל מן השמיים חים שבכשה מהווה את הגור.

קיסינג'ר לא המציא שיטה זו. ולא היה הראשון שהפעיל אותה. עוד קודם שהיה פיע כגורם מרכזי בזירה, נהגו קודמיו על פי כלל זה. במשך שש שנים הכריזו שהם דוגלים בנסיגת ישראל מכל השטחים שכבשה, עם "שינויי-גבול בלתי-מהותיים" ("תוכנית רוג'רס") — אך לא עשו דבר כדי לכפות נסיגה זו על ישראל. להיפך: הם עודדו את ממשלת-ישראל לנקוט בקו הבלתי-פשרני ביותר, הזרימו לה נשק וכסף, חלקו כבוד-מלכות לגולדה מאיר, סמל הנוקשות. הרמז הגלוי לערבים: ברית-המועצות אינה יכולה להביא את ישראל לנסיגה. רק האמריקאים מסוגלים לכפות זאת על ישראל. אבל הם לא יעשו זאת אלא אחרי שהערבים יפנו עורף לסובייטים, ויתקשרו בקשרים הדוקים לארצות-הברית.

בשעה שהיה נרמה שהזנב מכשכש בכדב, ושארצות-הברית משרתת את האינטרסים של ישראל המתפשטות והמתחזקות, היתה ישראל למעשה מכשיר להשגת היעדים האמריקאיים בעולם הערבי.

תרועת החצוצרה

ה ערבים ניסו בכל כוחותיהם להיחלץ מן המילכוד. במשך שנים הטיפו נגד "האימפריאליזם האמריקאי", תיארו את האמריקאים במאמרים ובקאריקטורות כבעלי-הברית של הציונים, אויבת העמים שוחרי-החופש. קריאת-התגרש על עבד-אל-נאצר כלפי האמריקאים ("תיחנקו") לא נשכחה. קשה היה למצריים ליפול לזרועות האמריקאים. אך היא לא יכלה להשיג הסדר עם ישראל בלי הלחץ האמריקאי.

לכסוף, כשיא התיסכול, פתחו הערבים כי

התקפת יומיה-הפורים. קיסינג'ר הופתע ממוי עדה לא פחות מאשר גולדה מאיר או משה דיין. אולם אין ספק שציפה לה, מכיוון שהיתה תוצאה בלתי-נמנעת מן המצב שנוצר עידידי המדיניות הישראלית והאמריקאית.

אנוואר אל-סאדאת הכריז, אחרי המילחמה, שהחליט לפתוח בה כאשר קיבלה ממשלת-ישראל את "מיסמך גליילי" — תוכניתו של משה דיין להתנהלות בשטחים. מיסמך זה שיכנע אותו סופית שפני ישראל לסיפוח השטחים. גולדה דיין לא היו מאמצים לעצמם תוכנית זו, לולא היו משוכנעים — כמו סאדאת עצמו — שהיא זכתה בתמיכה מלאה מצד ארצות-הברית.

כך פרצה מילחמת יומיה-הפורים תשד"ד. היא היתה כתרועת-החצוצרה שבישרה את כניסתו של הנרי קיסינג'ר לזירה הישראלית-ערבית.

על תפקידו של קיסינג'ר במילחמה נטוש עדיין הוויר-כוח. האם עיכב את העזרה החיונית לישראל, כפי שטורנינים המקטרגים? האם החיש אותה, מול פני ההתנגדות או חוסר-היעילות של משרד-הביטחון האמריקאי, כפי שטוענים חסידיו?

רק דבר אחד ברור: קיסינג'ר התערב במינימה בדייקנות מחושבת, בקוריות-החלטתית רגשני של רופאי-מנתח.

הוא דאג שישראל תקבל את העזרה המאסיבית שהיתה דרושה לה להצלת קיומה. אך עזרה זו הוגשה לה במינון מדויק, במונים ובכמויות שאיפשרו לה לבלום את ההס

של התודעיידי. כאשר הגיע הרגע, הוא זינק במהירות הכוב.

הרגע בא כאשר נוצר המצב האידיאלי מבחינה אמריקאית. בצפון ובדרום עבר צה"ל להתקפת-נגד מוצלחת, אך עדיין לא הגיע להשמדת הצבאות של סוריה ומצרים. קיסינג'ר הפעיל בפעם הראשונה במרחב את השיטה שהפכה לסימן-היכיר שלו במשך השנה. הוא זינק למוס"קבה, השיג תוך כמה שעות את הסכמת הסובייטים להפסקת-אש בתנאים שקבעו. כשהסכמם בכיסו, קפץ לירד-שלים ולקאהיר, והציע לשליטים המקומיים "הצעה שאי אפשר היה לסרב לה".

גולדה מאיר לא יכלה לסרב, מפני שצה"ל לא היה מסוגל להילחם בלי המשכו היומיומי של הסיוע האמריקאי. לפי אחד הדיווחים אמר קיסינג'ר לגולדה, כאשר התמרדה תחילה נגד התכתיב: "גבירתך, איני מכריח אותך. את יכולה להמשיך להילחם, אם רצונך בכך. אבל דעינא שתצטרכו להילחם לבדכם".

די היה ברמזו פשוט זה, כדי לשים קץ לפר"כנות הישראלית. היה זה אתר לבאות.

אנוואר אל-סאדאת, ועמיתו הסורי, לא יכלו לסרב, מפני שאימה עליהם שואה צבאית.

אי-אפשר היה לסרב. אי-אפשר היה גם לדחות, מפני שקיסינג'ר נכח בגופו. הוא עצמו היה אולטימטום מהלך על שתיים — או מעריפך בכנפיים.

דיין ניסה להפעיל טכסיס, שישראל השתמשה בו לעיתים קרובות במילחמותיה, מאז 1948. הוא הסכים להפסקת-אש, אך הפר אותה במיבצע-בוק.

הפעם, גם זה לא עזר. אמנם, צה"ל הספיק בדרך זו לכתור את הארמיה המצרית השלישית. אולם הוא לא הספיק להכניע את ארצות-הברית, גרמה לגיוס צבא עולם המבוהל כפה על ישראל הפסקת-אש מוחלטת. ממשלת גולדה אף נאלצה להסכים, בחריקת שיניים, לאפשר אספקת מזון לארמיה המכותרת.

בשעה שגם התותח האחרון עמדו הצבאות כדיוק במקום המתאימים ביותר לתוכניתו של קיסינג'ר. צה"ל איים על דמשק וקאהיר. אך "ה"קורפוס האפריקאי" של ישראל נמצא במצב בלתי-נסבל לאורך ימים. כשהצבא המצרי מאיים על עורפו, מישראל נמנע הניצחון, שיכול היה להקשיח מחדש את ליבה.

גם המצרים וגם הישראלים היו זקוקים לגואל, שיוציא אותם מימצבי-ביש זה. הגואל יכול היה להיות רק אמריקאי. הוא עמד לפי ניהום פנים אל פנים, כשר זרם, כי דמותו של הנרי קיסינג'ר.

הקירקס הנווד

חשכו היה משתכש, אילו נקטה ממשלת-ישראל יוזמה מהפכנית. זה ציעה לערבים תוכנית נועזת לכריתת שלום בשדה-הקרב. אילו יכלו האויבים לדבר איש אל רעהו, היה קיסינג'ר נשאר בחוץ.

אבל לא היה לו מפני מה לחי שוש. ממשלת-ישראל לא היתה מסוגלת לכך אחרי האכזבה של יומיה-הפורים, כשם שלא היתה מסוגלת לכך אחרי הניצחון של ששת-הימים.

האויבים נפגשו באוהל בקילומטר ה-101 בכביש קאהיר-סואץ. אבל הם לא יכו לו לדבר זה אל זה כשני גורמים עצי מאיים. אלופי שני הצדדים דמו לדמויות בתיאטרון-בובות, אשר יד נעלמת מכוונת אותן ומדברת במקומן.

ועידת-ג'נבה היתה המשכו של אותו מישחק. השם היה גראנדיוזי: "ועידת-השלום למיורח התיכון". זה יכול היה להיות מאורע היסטורי, ראשית ההידברות הישירה בין האויבים הגדולים במרחב השמימי. אולם הצדדים היו מסוגלים רק לקלל איש את רעהו. הסובייטים ישבו בצד, כאורחים נסבלים. לאיש מן הנוכחים לא היה ספק שזוהי הצגתו של איש אחד, המפיק, הבמאי והשחקן הראשי — קיסינג'ר.

אחרי הצגה זו, יצא "הקירקס הנווד" של קיסינג'ר. כפי שהחל להיקרא בהערכה מוהלה בליגולו, לסיבוביו בכיכבים. תחילה באה הפרדת-הכוחות בדרום. הנסיגה הישראלית הראשונה מזה 17 שנה. לאחר-מכן באה ההפסקת-אש, שהחזירה את קונייטרה לידי הסורים.

שתי הנסיגות בוצעו עידידי ממשלת-ישי ראל, מבלי לקבל תמורה.

בשני המקרים נסוגה לא רק מן השטחים שכבשה במילחמת יום-הכיפורים, אלא גם מן "הקו הסגול", שבו החזיקה מאז מילחמת ששת-הימים.

שתי הנסיגות נגדו לחלוטין את שאיפות ממשלת גולדה-דיין, שבכבשה אותן. בשני המקרים רים היא פעלה תחת לחץ חזק וגם, משום שלא היתה לה ברירה.

בשני המקרים גבה קיסינג'ר עצמו את המחיר עבור הנסיגה הישראלית. הוא הנחיל לנשיא ניקסון את הניצחון

יונה בין מפציצים: שיטתו של קיסינג'ר בוויאטנאם

תערות הערבית ולהשיב מילחמה שורה — מבלי לאפשר לה להנחיל לערבים תבוסה ניצחת נוספת. אזרחי ישראל וחיליה נשמו לרווחה, כאשר שמעו את הנהג העמוק של מטוסי הגאלאקסי הכבדים, שהביאו את הנשק המתוחכם.

הם לא תפסו כי קוד זה מבשר את ראשיתה של תקופה חדשה בתולדות ישראל.

עם נתיחת הגאלאקסי הראשון נסתיימה סופית האש-לייה שישראל יכולה להילחם לבדה. בלא עזרה אמריקאית יומיומית, מבחינת הכמות, האיכות, התיחכום והמחיר של מערכות-הנשק, הגיעה המילחמה לשלב שאי-נו אפשר עוד לחלום על עצמאות מדינית, צבאית או כלכלית.

האולטימטום המעופף

ב שעה שהמטוסים נחתו על אדמת ישראל, עמדו כוכבי-לכת זעירים בשמיים. היו אלה לווייני-הריגול, שבעזרתם עקבו האמריקאים והסובייטים את כל רחש בשדה-הקרב.

קיסינג'ר המתין רגע המכריע כסכנות

קאריקטורה של הרבלוק בניו-יורק טיימס.